

Balogh János

A mozgásművészet mesterei Pécsett 2. rész. Bognár Dusi, Stefán Irén, és Blauhorn Györgyi

Bevezető

Az egykori pécsi mozgásművészet mestereit bemutató sorozat első részében Berger Edith és Greguss Alice életrajzát ismertettem, elsősorban a korabeli sajtóforrások tükrében. Vázlatos áttekintésben bemutattam a műfaj jelenleg ismert hazai történetét, illetve ismertettem a rendelkezésre álló források feldolgozásának módszertanát.¹ A tánc történeti kontextusba ágyazott életrajzi adatok és iskolatörténetek a pécsi, és a tágabb történelmi Baranya táncműveltségét feltáró kutatás részeredményei, melynek célja a társadalom- és művelődéstörténeti folyamatok lenyomatainak vizsgálata a lokális népi kultúrában, elsősorban a paraszti táncműveltségben és annak változásaiban.

Bár úgy tűnhet, hogy a mozgásművészeti iskolák léte és működésük kulturális hatásai nem lépték át a város és a műfaj határait, és a második világháborút követő metamorfózisukban is megőrizték ezen állapotukat, korai lenne ezt a kijelentést megerősíteni. Az „együttélő”, különböző táncművészeti ágakban tevékenykedő városi közösségek egymásra gyakorolt hatása minden bizonnyal megtalálta a közvetítésre alkalmas kulturális és társadalmi jelenségeket.² Ezeknek a hatásoknak a felderítése túlmutat a tánc formai-funkcionális vizsgálatának keretein, és új megközelítéseket igényel majd.³

Írásom időkerete 1930–1952-ig, az első mozgásművészeti iskola megnyitásától, a balett munkaközösségek elindításáig terjed. Egyes életrajzok természetesen ezen az időhatáron túlmutatnak.

A táncmesterképzés és intézményesülés

A magyarországi táncmesterképzés alakulása értelemszerűen szerepet játszott a Pécsett működő mesterek és iskoláik életében is. Meghatározta működésük kereteit, az elérhető tananyagokon keresztül pedig az iskolák szellemiségét, hitvallását, célkitűzéseit, kínálatát is.

Jól kiolvasható ez az egymást követő pécsi mesterek által is tanított táncformákból, és mozgásművészeti iskolák műsoraiából is. A jogszabályi keretek változásai és a táncmesterképzés intézményesülésének hatásai mellett fontos megjegyezni, hogy az iskola működtetése egyben egy

¹ Balogh, 2025. 4–24.

² Például az 1930-as évektől a Gyöngyösbokrétá, az 1950-es évektől a népi együttes mozgalom, majd az 1970-es évektől a táncművészeti mozgalom. A mozgásművészet – mint egyfajta életreform mozgalom –, és a Gyöngyösbokrétá kapcsolatáról lásd bővebben: Kovács, 2013. 246–265.

³ Vö: Kavecsánszki, 2021; 2022; Varga, 2020; 2023.

üzleti vállalkozás is volt, így az idő előre haladtával megszorodó műhelyeknek is érdekükben állt a műfaji határok kiszélesítése, azaz a mozgásművészet mellett a balett, a pantomim, a társastáncok és a néptánc oktatása is.⁴

Ennek megértésében, valamint a képzettségek és végzettségek megszerzésének helyenként hiányos adatai közötti eligazodásban is segít a táncos képzés hazai intézmény-rendszerének kialakulásának vázlatos ismertetése, melyet Bolvári-Takács Gábor írásai alapján foglaltam össze.

1897 és 1921 között az 1891-ben alakult Magyar Táncitanítók Egyesülete, 1921-től a Magyar Táncitanítók Országos Szövetsége képzésein lehetett megfelelő végzettséget szerezni. 1925-ben a nyilvános táncitanítás szabályozása már kiterjedt a „zenei (ritmikus) tornatanfolyamok” engedélyezésének kérdésére is. A tánctanári képzésbe 1928-ban rendezetileg a balett is bekerült, valamint a kötelező lett testnevelő tanári végzettség megszerzése is. A szabályozás okozta nehézségek életre hívták a szakmai és üzletvédelmi céllal megalakult Magyar Mozdulatművészet Egyesületet, mely 1949-ig működött.

1929-től a Táncmesterképző Tanfolyamon általános-, balett- és mozdulatművészet tanítói végzettséget lehetett szerezni. A képzés 1933-tól Tánc- és Mozdulatművészet-tanítóképző Országos Tanfolyam néven futott. 1942-től már Tánc- és Mozdulattanítóképző Országos Tanfolyamként hirdették, ahol kétéves általános- és hároméves mozdulattanítói szakokra lehetett jelentkezni. Időközben kísérlet történt a mozgásművészeti képzés önálló működtetésére, azonban az 1945-ben indított Országos Mozdulatművészeti Tanítóképző Tanfolyamot 1948-ban megszüntették. Ebben az időben az újonnan Táncitanítóképző Országos Tanfolyamra átkeresztelt képzésben kétéves általános- és négyéves balett tanítói képesítést szerezhetek.

1946-ban a táncoktatásba bekapcsolódott a Színművészeti Akadémia is, ahol táncrendező, 1949-től néptánc-koreográfus szakot hirdettek.

Egy táncművészeti felsőoktatási intézmény létrehozásának eredménytelen kísérleteit követően 1949-ben megalakult a Táncművészeti Iskola, amely a Színművészeti Akadémiával együtt a kezében tarthatta a hazai táncoktatói képzést. A hétéves alapfokú táncművészeti képzés mellett hároméves középfokú táncoktató képzést is hirdetett. A Táncművészeti Iskola – az Operaház saját balettiskolájával együtt – végül beolvadt az 1950-ben alapított Állami Balett Intézetbe.

Az 1950-es évek intézményesülési folyamatait már a szovjet mintákra épülő művészet- és művelődéspolitiká határozta meg. A művészetoktatási modellváltással a hazai táncképzés hangsúlyos műfajai is átrendeződtek. 1958-ig a Színház és Filmművészeti Főiskolán lehetett néptánc- és balettoktatói, táncrendezői, vagy kultúrotthoni táncvezetői végzettséget szerezni. Az Állami Balett Iskola 1955-ben innen vette át a balettoktatói képzést, amely mellett 1956–63 között hároméves képzési idejű balettoktató tanfolyam is működött az oktatói végzettségek megszerzése, illetve legitimációja érdekében.

1951-ben a táncoktatás felügyelete a Népművelési Minisztérium hatáskörébe került. Az ekkor létrehozott Népművelési Intézethez⁵ került a társastáncoktató, és az Állami Balett Intézettől átvett néptáncoktató képzés.⁶

Pécsről Bártfai Márta 37 évesen 1960-ban, Stefán Irén 52, és Blauhorn Györgyi 46 évesen 1961-ben itt szerzett balettoktatói oklevelet.⁷ Az első részben bemutatott Berger Edith Kállai Lili mozgásművészeti iskolájának tanárképzős növendéke volt, a második világháborút követő változásokat már nem érte meg. Greguss Alice mozgásművészeti oktatói oklevelét a Dienes-

⁴ Az iskolák működtetésének nehézségeiről, piaci szerepéről lásd pl.: Lenkei, 1993. 81.; vagy Detre, 2022. 74–92.

⁵ Ma a Hagymányok Háza.

⁶ Bolvári-Takács, 2013. 85–96.; 2014. 231–232.

⁷ Fodor, 2001. 126.

iskolában szerezte meg és minden bizonnyal eleget tett az „átképzési kötelezettségének” is⁸. A pécsi sajtóban 1952-től a mozdulatművészet megnevezést felváltja a balett, és legközelebb csak 1979-ben hirdetett Blauhorn Györgyi mozgásművészetet.

Bognár Dusi (Braun Jenőné)

Bognár Dusi házassága révén került Pécsre, azonban itteni tevékenysége mindössze egy „évadot” ölelt fel, így sajátos kivétele a mozgásművészet mestereit és műhelyeit bemutató sorozatunknak.

Az 1931-ben megjelent Magyar Asszonyok Lexikonában olvasható – minden bizonnyal kevés és közvetett információ alapuló – életrajza szerint az 1900-as évek első évtizedében született Budapesten. Kereskedelmi érettségit szerzett. 1919-ben kezdett mozgásművészetrel foglalkozni. A Szentpál-csoport tagja, illetve a Szentpál-iskola növendéke volt, ahol 1930-ban oktatói oklevelet szerzett, majd Mirkovszky Máriánál⁹ is táncolt. Munkásságából olaszországi turnéit emelik ki a források.¹⁰

Családjáról még nincsenek információk. 1932-ben hozzáment a pécsi Braun Jenőhöz¹¹. Bognár Dusi, majd házasságát követően B. Bognár Dusi, illetve Braun Jenőné néven említik a sajtóban. Minden bizonnyal nem ez volt az anyakönyvezett keresztnéve, ezért az anyakönyvi kutatás még nehézségekbe ütközik.¹²

A jelenleg rendelkezésre álló források alapján neve először 1923-ban jelent meg a sajtóban, egy táncsttel kapcsolatban, mely szerint április 8-án együtt lépett fel Mirkovszky Mária, Torlay Ida, Szuchányi Éva, Fekete Mancsi, Hollós Ili, Dessewffy Flóra, Klár Klári, Gregus [sic!] Alice és Bodnár [sic!] Dusi táncművésznők, valamint Garai Eta szavalóművésznő.¹³ Mirkovszky Mária növendékei között – a róla készült emlékkönyvben – sem Bognár Dusit, sem Greguss Alice-t nem említik, illetve a kötetben az erről a fellépésről készült bejegyzésben Bognár Dusi neve nem szerepel.¹⁴

1926 és 1930 között a budapesti bálók rendszeres látogatója volt.¹⁵ A Szentpál-iskola növendékeként és a táncsoport tagjaként 1927 és 1932 között számos fellépésről tudósított a sajtó, melyben név szerint említették. Ilyen volt a Faust 1927-es bemutatója, ahol az Országos Színművészeti Akadémia növendékein kívül a Szentpál-táncsoport tagjai is szerepeltek,¹⁶ vagy Bethlen Margit grófnő mesejátékainak 1929. évi előadásai, melyekben a Szentpál-, a Madzsar-, és a Dienes-iskola növendékei is felléptek.¹⁷ A csoport a grófnő műveit interpretálta. Az itt eltáncolt darabokkal még ugyan ebben az évben Abbáziában és Fiumében¹⁸ is felléptek.¹⁹ 1931-ben a Magyar Atlétikai Club (MAC)²⁰ pütkösi rejtvényorsololásán szerepeltek a Margitszigeten.²¹

⁸ Erről még nincs adat. Annyi bizonyos, hogy 1954-től már balettkatatóként említik, így vélhetőleg a Színház és Filmművészeti Főiskola táncpedagógus képzésében szerzett végzettséget, azonban az adatbázisban (<https://szfe.hu/osztalyok/>) nem található a neve.

⁹ Mozdulatművész, táncpedagógus (Budapest, 1896.04.12 – Pécs, 1987.05.19) Dienes, 2008. 139.

¹⁰ Bozzay, 1931. 181–182.; Balázs, 2014. 44.

¹¹ Névtelen, 1932d 7.; 1932e: 4.; 1932f 7.

¹² A Dusi lehet a szláv eredetű Dusenka és Dusmáta, vagy a Margit, Margita becézése is. Mindezek mellett lehet egyszerűen egy ragadványnév is.

¹³ Névtelen, 1923a 13.; 1923b 11.; 1923c 12.

¹⁴ Szabó és mtsai 2024. 174.

¹⁵ Névtelen, 1926 12.; 1927a 9.; 1927b 14.; 1927c 14.; 1928b 18.; 1928c 18.; 1929a 12.; 1929f 3.; 1930a 8.

¹⁶ Névtelen, 1927d 10.; Lásd még: 1927e 17.

¹⁷ DS, 1929. 12.A közös műsorról lásd még: Lenkei, 1993. 71–72.

¹⁸ Abbázia (Opatija) tengerparti kisváros, Fiume jelentős kikötőváros Horvátországban.

¹⁹ Névtelen, 1929e 13.; Fried, 1929. 3.

²⁰ Ma Margitszigeti Atlétikai Centrum (MAC)

²¹ Névtelen, 1931e 7.

Bognár Dusi első tánciskoláját 1930 szeptemberében Budapesten nyitotta: „Táncbemutató. Fényes keretek között nyílt meg e hó 27-én este kilenc órakor az előkelő körökben is közkedvelt Bognár Dusi okleveles táncmester tánc- és mozdulatművészeti iskolája a VII. Damjanich utca 38. szám alatt. Szép számmal jelent meg a táncos ifjúság, hogy megszemlélje az idei táncújdonosságokat, a Caskestont [sic!] ²², Broadwayt, Moochit ²³, Pasat ²⁴, Angolvalzert [sic!] és a Tangó Barcelonát, melyeket művésziesen Bognár Duci [sic!] – König Andor táncmesterek mutattak be. A táncok szépsége, érdekessége folytán a szezonban bizonyára nagyon divatosak lesznek. A megnyitó közönsége a legjobb hangulatban a késő éjjeli órákig maradt együtt és táncolt a közismert Szabó-jazz-band [sic!] zenéjére.” ²⁵

Pár héttel ezt megelőzően egy rövid cikk jelent meg róla és Karinthyról a Híradó hasábjain: „Karinthy Frigyes és a szellemes budapesti táncanár. Nemrég a budapesti Gellért szállóban jóteknony célú estek volt, amelyen Karinthy Frigyesen kívül részt vett Bognár Dusi, a Szentpál Táncsoport művésznője is. A művésznő, aki nem ismerte Karinthyt, a művészszoza öltözőjébe tette kabátját – ott meglátta a nagy író felöltőjét, lelkesen megrázta a fogásra akasztott felöltő ujját. Amikor ezt Karinthynek elmesélték és a táncosnőt bemutatták neki, Karinthy megjegyezte: – A kabátom roppant büszke – nem felel senkinek sem a bemutatkozásnál. – Nem is felelhetett, annyira meg volt hatva, hogy engem megismert – replikázott a szellemes táncosnő.” ²⁶

1. ábra Bognár Dusi 1928-ban, a Színházi Élet „A korzó réme” rovatában, amely – címe ellenére – a korabeli hírességeket fotózta Budapest utcáin. ²⁷

²² Valószínű félrehallás vagy elírás: Charleston

²³ A Moochi egy szórakoztató páros tánc, amelyet Robert Sielle és Annette Mills vezetett be 1930-ban. Lényegében a foxtrot egy formája 3/2-es ütemben. Bővebben: Powers és mtsai 2018.

²⁴ A „Pasat” név valószínűleg egy félrehallás vagy elírás eredménye, mivel a tánc történetben és a táncstílusok között nem szerepel ilyen nevű tánc.

²⁵ Névtelen, 1930c 12. Lásd még: Névtelen, 1930d 10.

²⁶ Névtelen, 1930b 5.

²⁷ Névtelen, 1928a 67.

Budapesti iskolájával 1931-ben az új évadot már az Andrássy út 67-be hirdette.²⁸ 1932 tavaszán a Szentpál-csoport bemutatóiról több cikk jelent meg,²⁹ és bár a koreográfiákról azt írták, hogy „[...] egyelőre csupán kezdetleges elgondolások, de még nem egységes, nem megtalált formájú tánckifejezések [...]”,³⁰ a táncosok között Bognár Dusi tehetségét is kiemelték.³¹ Hasonlóan vegyes kritika jelent meg májusban Szélpál Árpád tollából a csoport Operettszínházi bemutatójáról, ahol a szerző – a ruhák, a zenekar, és a szólótáncosok dicsérete mellett – sajnálatát fejezte ki, hogy „[...] a csoport ennyi tehetséget, ennyi buzgalmat és szeretetet pazarol a stilizáló és illusztráló mozgásra, ahelyett, hogy a mozgás valódi lényegét és ebből a lényegből formálódó kifejezést igyekezne bemutatni. [...]”³²

1932 júniusában Bognár Dusi és a pécsi származású Braun Jenő Budapesten összeházasodott.³³ A házaspár Pécsre költözött, és a művésznő szeptemberben már itt hirdette meg mozgásművészeti és szalontánc iskoláját, a „Széchenyi étterem”³⁴ termébe.³⁵ Az eseménnyel kapcsolatban riportot készített vele a Pécsi Napló: „A társadalmi érvényesülés a siker titka. Beszélgetés B. Bognár Dusival, Pécs legfiatalabb táncatanárjával. Pécs, szept. 6. Nagy érdeklődést keltett a pécsi társaságokban az a hír, hogy a nemrég Budapesten magas színvonalú és kitűnő pedagógiai szellemben vezetett, a város legelőkelőbb negyedében lévő tánciskolájával feltűnt fiatal táncatanár, B. Bognár Dusi, aki a budapesti legkülönbözőbb színpadokon nagy sikerekkel tette nevét ismertté, Pécssett fogja tánciskoláját megnyitni. A fiatal táncatanár, aki két oklevelét kitüntetéssel szerezte meg, többek között az Országos Magyar Filmgyűléseknek rendes tanára volt, kérdéseinkre a következőket mondotta: – Izzig-vérig [sic!] táncatanár vagyok és szeretem a táncot. Egy szép mozdulat, a fejnek egy ijedt hátravetése, már maga táncritmus, s benne van – a lélek ritmusa is. – Magát a szalontáncot – mint mozgásművészeti tanár – nem tudom elválasztani a tánc eszményi értelmétől, mert benne van a társadalmi rend megkötöttsége, így a fiatalság fojtott, temperamentuma. – Ezzel szemben a mozgásművészet először a testben szunnyadó összes mozgáslehetőségeket fejleszti ki. A test a lélek hangszere és ezért minden porcikája felett uralkodnunk kell, hogy játszani tudjunk rajta. Ez a társadalmi érvényesülés titka. A lélek nem talál akadályt a testben és így tökéletesen fejezi ki magát a mozgásban. Végül azon reményének ad kifejezést, hogy művészi törekvéseit a pécsi publikum szeretettel fogja támogatni.”³⁶

Ebben az évben három nagyobb rendezvényen vett részt. A magántisztviselők harkányi kirándulása kapcsán rendezett Anna-bálon a szépségkirálynő-választás zsűrielnöke volt. Fellépett a Pécsi Izraelita Leánygyűlés táncstélyén, ahol „[...] Bognár Dusi művészi táncszáma frappírozta³⁷ a közönséget. Produkciója a modern mozdulatművészet törekvéseit tükrözte vissza.[...]”³⁸, illetve szilveszteri táncstélyt szervezett.³⁹

²⁸ Névtelen, 1931f 10.

²⁹ Névtelen, 1932a 6.; 1932b 8.

³⁰ H. G., 1932. 11

³¹ Névtelen, 1932c 9.

³² Szélpál, 1932. 6. Szélpál (Schwartz) Árpád (szp. á.) 1897–1987. 1939-től Franciaországban élő költő; újságíró; fotóművész; író; lapszerkesztő. – Lásd: Kenyeres, 1994. 848.

³³ Névtelen, 1932d 4.; 1932e 7.; Névtelen, 1932f 7.

³⁴ Az un. Piacsek-ház épülete a Széchenyi tér 8. sz alatt.

³⁵ Névtelen, 1932h 6.; Névtelen, 1932i 3.; Névtelen, 1932j 5.; Névtelen, 1932q 7.

³⁶ Névtelen, 1932g 4.

³⁷ Meglep, meghökkent, elképeszt valakit.

³⁸ Névtelen, 1932m 5. Lásd még: Névtelen, 1932k 7.; 1932l 5.

³⁹ Névtelen, 1932n 4.; 1932n 4.

1932 szeptemberében a társastánc pécsi mestereivel együtt a Táncmesterek Szövetsége által Budapesten rendezett táncbemutatón volt, ahol a legújabb divattáncokat lehetett elsajátítani.⁴⁰

1933 elején még meghirdetett egy ösztáncot,⁴¹ illetve az év nyarán részt vett egy harkányi fürdőruha versenyen,⁴² ezt követően azonban sem a korabeli magyarországi sajtóban, sem későbbi tanulmányokban, cikkekben, könyvekben nem találtam nevének említését. Szokatlan módon sem az iskolabezárásáról, sem külföldre távozásáról, elköltözéséről, de halálesetéről sem lelhető fel írás. Bognár Dusi és férje eltűnt a nyilvánosság elől.

Stefán Irén (1909 – 2002)

Stefán Irén – vagy Stefán Baby, ahogy a forrásokban gyakran szerepel – 1939-ben nyitotta meg mozgásművészeti iskoláját, ahol a mozgásművészet, társastánc és a „magyar táncok” (népies műtáncok⁴³) mellett már ekkor domináns szerep jutott a balettoktatásnak is.

Az iskolanyitást megelőző éveket családjának gyakori költözései jellemezték, ami együtt járhatott a folyamatos iskolaváltásokkal is. Fiatal éveit édesapja kalandos és viszontagságokkal teli életútja is meghatározhatta, bár a töredékes adatokból úgy tűnik, tanulmányai miatt ő Pécsen maradt.⁴⁴

Stefán Irén Mariska Szigetváron született 1909. 01. 02-án⁴⁵. Apja Stefán Gyula polgári iskolai tanár⁴⁶ (*1876) a dárdai⁴⁷ tanító, Stefán Péter fia volt. Édesanyja a keszthelyi származású Vargha Emília (*1881). Testvérei Stefán Valér,⁴⁸ Stefán Ferenc és Stefán Anna voltak. Nincs adatunk házasságról, gyermek(ek)ről.

1915-ben töltötte be a 6. életévet, ekkor már Titelben⁴⁹ éltek. A 4 elemi után a 4 polgári iskolát az 1919-ben kezdhette meg Veszprémben, bár a rendelkezésre álló iskolai értesítőkből nem szerepel a neve. Az 1921/1922-es tanévben már a Pécs Községi Polgári Leányiskola⁵⁰ III. évfolyamos tanulója volt.⁵¹ Az 1930/1931-es tanévben a Pécsi Városi Zeneiskola növendékeként zongorázni tanult.⁵² Ezekben az években foglalkozhatott balettel és mozgásművészettel is, mert 1929-ben Stefán Irént Zelenay József,⁵³ a Pécsi Nemzeti Színház balettmesterének tanítványaként,⁵⁴ 1933-ban pedig Berger (Gál) Edith mozgásművészeti iskolájának növendékeként⁵⁵ említik a források. Az 1932/1933 és 1933/1934-es tanévekben (ekkor 23-24 éves) a Pécsi Női Felsőkereskedelmi

⁴⁰ Sz. J. 1932. 6. Pécsi táncmesterek: Fellner László, Kovács József, Milassin Kálmán, Sztipits József. A társastáncokon kívül „színpadi”- és balett táncok is bemutatásra kerültek.

⁴¹ Névtelen, 1933a 4.

⁴² Névtelen, 1933d 7.

⁴³ Pesovár, 1980. 719–720.; 1997. 109–110.

⁴⁴ A komoly zenei műveltséggel rendelkező apa itt nem részletezett életrajza alapján lakhelyei: Szigetvár 1901–1911, Titel 1911–1918, Pécs 1918–1919, Veszprém 1920–1921, Pécs 1921–1922, Szekszárd 1922–1923, Mohács 1923–1926, Barcs 1926–1933, Bátaszék 1933–1934.

⁴⁵ Névtelen, 1909.

⁴⁶ Névtelen, 1932c 4.

⁴⁷ Drávaszögi kisváros a mai Horvátországban, Eszék-Baranya megyében.

⁴⁸ 1902–1972 vezérkari alezredes. Farkas, 2005. 31.; Kiss, 2021.

⁴⁹ Kisváros a mai Szerbiában, a Vajdaság Dél-bácskai körzetében.

⁵⁰ Az 1881-ben alapított iskola ekkor a Mária utca 4.-ben, a jelenlegi Janus Pannonius Gimnázium épületében működött. Árvai, 2015. 175–177.

⁵¹ Ujváry, 1922. 21.

⁵² Névtelen, 1931a 9.; 1931b 5.; 1931c 7.; 1931d 4.

⁵³ Színész, táncoskomikus. 1905-1963 (K. T., 1943. 7.; Névtelen, 1963. 7.)

⁵⁴ Névtelen 1929b 11.; vö: Stefán, 1929. 5–6.; Névtelen, 1929c 5.

⁵⁵ G., 1933. 4.

Iskolába⁵⁶ járt⁵⁷ ahol alapító tagja volt az iskolai „Mecsek” Sportkörnek, és tagja volt a Lórántffy Zsuzsanna Önképzőkörnek.⁵⁸ 1938-ban, 20-as évei végén, a Szentpál-csoport tagjaként jelenik meg neve.⁵⁹ Mozdulásművészeti iskolájának megnyitásához itt szerezhette meg első végzettségét. 1940-ben Dienes Valéria óráit is látogatta.⁶⁰

1939 őszén Pécsett indított tánciskolájának növendékeivel első bemutatójuk 1940 áprilisában a Babatündér című balett volt.⁶¹ „Új mozdulatművészeti iskola Pécsett. Egy nagyon tehetséges és államilag képesített fiatal mozdulatművésznő, Stefán Baby nyitja meg az ősszel Pécsett mozdulatművészeti iskoláját. A pécsi származású művésznő Budapesten, kitűnő magán- és állami iskolákban nyerte kiképzését, ami garancia arra, hogy Pécs városa egy nivós kultúrintézettel gyarapodik. Stefán Babyval való beszélgetésünk folyamán meggyőződünk arról, hogy mozdulatpedagógiája nemcsak a test ügyességét hivatott fejleszteni, de kitűnő erkölcs, kedély és léleknesemítő hatása is. Az ősszel megnyíló iskolájával tehát nemcsak a testkultúrát fogja szolgálni, hanem a lélekkultúrát is.”⁶²

Balettkatatói végzettségét az Állami Balett Intézet táncpedagógus képzésében szerezte meg 1961-ben.⁶³

Későbbi visszaemlékezések alapján ismerjük néhány nevesebb tanítványát: Domján Mária balettművészt,⁶⁴ Oláhne Tomacsek Mariann artistaművészt,⁶⁵ illetve Köves Gizella társastáncpedagógust,⁶⁶ Csapó Magda balett-tanárt.⁶⁷

Életútjának egy hosszabb, nem ismert időszaka 1933-1938, amikor vélhetően Budapesten tanult a Szentpál-iskolában. Az 1940-es években – adományozásai mellett⁶⁸ – főként jótékonyági rendezvényeken mutatkozott be növendékeivel. Néhány évig egyedül működtetett mozdulásművészeti iskolát Pécsett. Berger Edithet zsidóként fokozatosan megfosztották jogaitól, így az iskolanyitás lehetőségétől is. Greguss Alice Barcsón és Szigetváron – a Koharits-család ősi otthonában – tevékenykedett, Blauhorn Györgyi ekkor induló pályája szintén Szigetvárhoz kötődött, és csak 1942-ben vette át Greguss Alice pécsi iskoláit. Bártfai Márta a háború után, 1946-ban költözött Pécsre. Stefán Irén iskoláit a második világháború alatt is működtette.⁶⁹

1952-ben a Táncitanítók Munkaközösségén belül még régi székhelyén, a Széchenyi tér 2-ben, a Lóránt palota néven ismert épület első emeletén tartotta – immáron balett – óráit. 1954-től

⁵⁶ A Pécsi Polgári Leányiskola háromévfolyamos továbbképző tagozataként jött létre 1926-ban. 1941-ig a Mária utca 4-ben volt. Vad, 1944. 47–48.

⁵⁷ Szőkéné Zánkay, 1934. 21.

⁵⁸ Névtelen, 1934a 4.

⁵⁹ Névtelen, 1938e 8.

⁶⁰ Névtelen, 1940e 2.; Névtelen, 1942m 7.; Névtelen, 1942n 7.

⁶¹ Névtelen, 1940a 3.

⁶² Névtelen, 1939d 11.

⁶³ Fodor, 2001. 126. Szakdolgozata az ÁBI-ban a nyilvántartás szerint: Stefán Irén: Developpé és különböző formái I.-től VI.-ik évfolyamig (év nélkül). A balettkatató- (utóbb balettmester-) képzés 1956 és 1963 között működött. Lásd: Bolvári-Takács, 2014. 228–229.

⁶⁴ 1936–2022 Pécsi Balett. Csató, 1997. 12.

⁶⁵ ? – 2019 Fővárosi Nagycirkusz. Földessy, 1967. 5.; Névtelen, 2019.

⁶⁶ 1922–2012. A Budai Táncklub alapító tagja volt. Érettségi után Pécsen, Stefán Babi balettkolájában ismerkedett meg a tánccal, majd társoktatóként dolgozott az intézményben. 1948-ban Budapestre költözött. 1950-ben Nádasdi Ferenc mesternél diplomázott táncpedagógusként. 1951-től a Népművelődési Intézetben dolgozott. Puskás, 2012. 30.

⁶⁷ Az 1940-es években Stefán Irénnél táncolt. 1952-ben a balett munkaközösség hirdetésében szerepel a neve, mint balettkatató, majd 1954-től már a miskolci sajtóban olvashatunk róla, mint a helyi munkaközösség oktatója.

⁶⁸ Névtelen, 1944b 2.

⁶⁹ Névtelen, 1943j 6.; 1943k 4.; Névtelen, 1943n 2.; Névtelen, 1944c 6.; Névtelen, 1944e 3.; Névtelen, 1945a 4.

a Színház tér 2-ben,⁷⁰ 1957-től a Pécsi Bőrgyár Kultúrotthonában, 1958-tól A Király utca 83-ban,⁷¹ az 1960-as években a Déryné utca 18-ban,⁷² 1989-től pedig egy ideig az Alkotmány utcai óvoda tornatermében, majd a Doktor Sándor - Zsolnay Művelődési Központban.⁷³

Ahogy valamennyi táncmester, ő is minden év szeptemberében hirdette meg iskolanyitását, melynek a következő év nyarán tartotta a vizsgabemutatóját. A műsorokról, fellépésekről készült beszámolókból általában képet kaphatunk a tanított korosztályokról, a pedagógiai módszerről és felvállalt küldetéséről, a táncokról, zenékről, a rendezvényi keretekről és a táncosokról is. Mindez nem nélkülözhetette a mozgásművész mester közreműködését.

Úgy tűnik azonban, hogy Stefán Irénnel – és ahogy látni fogjuk Blauhorn Györgyivel – kapcsolatban a korábbi időszakokban megjelent leírások sokkal szűkösebbek. Az 1930-as évek végétől már nem volt fontos vagy lényeges a produkciók címének, a táncformáknak, a koreográfiák zenéinek, a bálokon résztvevők nevének felsorolása. Mindez az újságírási szokások, az újságírókkal való kapcsolat megváltozására, ezen keresztül a lokális közösség kulturális, művelődési igényeinek átalakulására is utalhat. Hozzá kell tennünk, hogy nincs ismeretünk arról, hogy az információkat az újságíró személyesen egyeztetette Stefán Irénnel, vagy esetleg a műsorplakátról – ha volt ilyen – tájékozódott.

Az első iskolájának megnyitásához idézett cikkében célkitűzéseit is megfogalmazta: „mozdulatpedagógiája nemcsak a test ügyességét hivatott fejleszteni, de kitűnő erkölcs, kedély és léleknevelő hatású is”.

Mozdulatművészetében a higiénikus, esztétikus testképzést emelte ki, a balettet és sztepp-táncot hirdetett csoportos és magánoktatás keretei között is, 3 és fél éves kortól mindkét nembeli gyermekek, serdülő leányoknak és felnőtteknek is. A fiúknak külön oktatást biztosított 4-8 éves korig:⁷⁴ „Iskolájának céljai nemes testkultúrát szolgálni, bátor, biztos és kecses fellépésű ifjú leánynemzedéket nevelni.”⁷⁵

A bemutatásra került táncok zenéjéről szinte semmilyen információnk nincs. Ennek vélhetően az az oka, hogy Stefán Irén színpadra állított táncai nem a klasszikus értelemben vett mozgásművészeti alkotások, melyeket Gál Edith vagy Greguss Alice koreográfiáinál tapasztaltunk.⁷⁶

Mint a bevezető mondatokban írtam, Stefán Irén tánciskolájában nem csupán mozgásművészetet tanultak. Ennek a balett köré szerveződő sokszínűségnek, műfaji változatosságnak a mozdulatművészet szellemiségével való ötvözése olyan sajátos jelleg, amely Blauhorn Györgyinel és később Bártfai Mártánál is megfigyelhető. Ez a változás természetes folyamatnak tekinthető, melyet a táncdivatok, az ízlés, az igények, a kultúrpolitika és a piac eltérő intenzitású és idejű hatásai formálnak.

⁷⁰ Itt működik ma a Pécsi Tankerületi Központ.

⁷¹ Az 1930-as években itt működött a Budai-Külvárosi Katolikus Kör, majd 1953-tól a Liszt Ferenc Hangversenyterem.

⁷² Ma Mária u. 18. A Pécsi Jótékony Nőegylet székháza volt 1905-1949-ig. Itt működött a Pécsi Bóbita Bábszínház és 1984-ig a Mecsek Táncgyűttes. A 2010-es évek eleje óta üresen áll.

⁷³ Doktor Sándor-Zsolnay Művelődési Központ (DOZSO) néven 1981-ben a Déryné (ma Mária) utca 18-ban működő Doktor Sándor Művelődési Központ és a Zsolnay gyár kultúrháza egyesülésével jött létre a Felsővármház utca 72.-ben. Ma a Zsolnay-negyed része. A pécsi balettktatás történetével a sorozat későbbi részében foglalkozom részletesebben.

⁷⁴ Névtelen, 1941i 2.

⁷⁵ Névtelen, 1940f 6.

⁷⁶ Bővebben: Balogh, 2025.

A balettbetétek, és a nagyobb balettek mellett – mint a Babatündér,⁷⁷ Hattyúk tava⁷⁸ – magyaros táncokat (verbunkos, toborzó páros- és szólótáncok,⁷⁹ magyar csárdás,⁸⁰ „Karikás tánc”⁸¹ vagy „Magyar csárdajelenet”)⁸² társastáncokat (gavott, keringő)⁸³, „egzotikus”, idegen népek táncait (kozák tánc,⁸⁴ spanyol tánc,⁸⁵ tiroli tánc,⁸⁶ kínai tánc, orosz tánc, „keleti tánc”⁸⁷ illetve „Angol revü”-t,⁸⁸ akrobatikus- és sztepp táncot,⁸⁹ vagy a „Sétatéren” címmel pantomimot⁹⁰ is bemutattak, de mesejátékokban is szerepeltek (Szent a Mikulás⁹¹, János vitéz táncjáték – óvodások előadásában⁹²).

Az itt felsoroltak természetesen nem ölelik fel a teljes repertoárt, hiszen a fellépésekről, vizsgabemutatókról szóló tudósítások egyre kevesebb részletet tartalmaztak már ebben az időben. Mindezek mellett néhány mozgásművészeti, vagy annak vélt darab is szerepel a leírások között, melynek a kísérő zenéjéről is tesznek említést. Ilyen a Tél és Tavasz című „táncköltemény”, a Faust és Sylvia balettből, valamint a „legszebb walcerekből” adaptált zenéssel,⁹³ vagy a „Papnők tánca” Verdi zenéjére,⁹⁴ illetve a zene nélkül említett „Vidám május.”⁹⁵

Stefán Irén iskolanyitása előtt önállóan, azt követően növendékeivel együtt is fellépett. Önálló fellépései első sorban a bálokon, iskolai előadásokon voltak.⁹⁶

Az évzáró bemutatókon „az iskola tanmenetszerű munkáját mutatta be, abban az egymásutánban, ahogy a növendékek képzése fokozatosan kiépül. Játékos gimnasztikát, ritmikus gyakorlatokat, tréninget, magas, közép és mély karakterű mozdulatokat, rögtönzéseket, frizeket⁹⁷ és akrobatikus mutatványokat.”⁹⁸

Az iskolai évzárókon túl a fellépéseik a legváltozatosabb körökben és alkalmakkal voltak. Számos hagyományosnak mondható, rendszeresen szervezett rendezvény állandó, visszatérő fellépői voltak. Bemutakoztak egyházi, politikai, társadalmi szervezetek rendezvényein,⁹⁹

⁷⁷ Névtelen, 1942k 2.

⁷⁸ Névtelen, 1949. 6.

⁷⁹ Névtelen, 1942e 5.; Névtelen, 1942f 4.; 1942g 4.

⁸⁰ Névtelen, 1941a 4.

⁸¹ Névtelen, 1942k 2.

⁸² Névtelen, 1942h 2.; 1942h 5.; 1942i 2.; 1942j 2.

⁸³ Névtelen, 1941a 4.

⁸⁴ Névtelen, 1933b 2.

⁸⁵ Névtelen, 1941a 4.; Névtelen, 1942t 2.

⁸⁶ Névtelen, 1943g 4.

⁸⁷ Névtelen, 1950. 6.

⁸⁸ Névtelen, 1933b 2.

⁸⁹ Névtelen, 1941a 4.

⁹⁰ Névtelen, 1942k 2.

⁹¹ Névtelen, 1942s 7.; H. L. 1942. 7.

⁹² Névtelen, 1948d 5.

⁹³ Névtelen, 1941c 5.; Névtelen, 1941d 4.

⁹⁴ Névtelen, 1942k 2.

⁹⁵ Névtelen, 1950. 6.

⁹⁶ A Barcsi Polgári Fiú és Leányiskola színielőadása Barcsan, (Névtelen, 1929b 11.; vö: Stefán, 1929. 5–6.; Névtelen, 1929c 5); a Barcsi Jótékony Nőegylet bálja (Névtelen, 1932c 4.); Missziós Bál Mohácsan (Névtelen, 1933c 2.); Hungária Magyar Technikusok Egyesületének Masztaba-Szittyá-Bálja (Névtelen, 1938a 11.; vö: 1938b 16.)

⁹⁷ Vélhetően az építészetből vett – nem túl szerencsés, és a táncművészetben nem használt – hasonlat. A szalagszerűen megjelenő alakzatos domborművekre utalva itt vélhetőleg a mozgásművészet egyik formájára utal, melyben az antikvitás ábrázolásait egy harmonikusnak gondolt mozgásvilágban jelenítették meg.

⁹⁸ Névtelen, 1942m 2.; Névtelen 1940e 2.; Névtelen, 1941g 6.

⁹⁹ Névtelen, 1940d 7.; Névtelen, 1941c 5.; Névtelen, 1941d 4.; Névtelen, 1941e 5.; Névtelen, 1941f 2.; Névtelen, 1941b 5.; Névtelen, 1942e 5.; Névtelen, 1942f 4.; 1942g 4.; Névtelen, 1943g 4.; Névtelen, 1940g 7.; Névtelen, 1941a 4.; Névtelen, 1942p 2.; Névtelen, 1942r 5.; Névtelen, 1943b 4.

irodalmi esten,¹⁰⁰ jótékonyági eseményeken,¹⁰¹ iskolai rendezvényeken,¹⁰² színházi előadásokban.¹⁰³

1952-től Stefán Irén is a balett munkaközösség tagjaként tanított tovább. Évente egyszer rövid sajtóközlemények hirdették a beiratkozást a balettiskolába, vagy csoportjainak évfáradó vizsgáját. Az 1950-es és '60-as évek néhány tudósítása alapján a korábban felvázolt koncepciót, és szellemiséget vitte tovább csoportjaiban „Menuette, Orosz tánc, Tiroli tánc. Stefán Irén balettnövendékei hétfőn a színházban tartották vizsgaelőadásukat. A jól kidolgozott gyakorlatok után a variációk következtek. Menuette, Tiroli tánc, Orosz tánc, Spicc valcer, Ábránd, Piero és Pierette, Négy kicsi balett cipő, Pas de trois, Kékmadár stb. Nem futná a papír, ha 8 ügyes gyerekek mindegyikét fel akarnánk sorolni. Ami pedig szünet után következett igazán elnyerte a közönség tetszését. Vidám vásár – ez volt a címe a kavargó, forgatagnak. Ugyancsak bűbajos volt a Derű cirkusz című előadás is. A vizsga mindig szívszorongást okoz a »táncosnőknek« és a mamáknak. Nem is csoda mondjuk meg őszintén, a gyerekek is aranyosak egy kis lámpalázzal. Stefán Irén növendékei jól szerepeltek, munkájukról és tanáruk munkája, csak elismeréssel szólhatunk.»¹⁰⁴

2. ábra Stefán Irén „Balatoni nyár” című koreográfiájának egy pillanata (1966)¹⁰⁵

Stefán Irén az 1980-as évek közepéig tanított és 2002 augusztusában, 92 éves korában hunyt el. Augusztus 16-án temették el a Pécsi Köztemetőben.

¹⁰⁰ Névtelen, 1942a 4.; Névtelen, 1943o 7.

¹⁰¹ Névtelen, 1942q 2.; Névtelen, 1942u: 6.; Névtelen, 1942t 2.; Névtelen, 1942v 5.; Névtelen, 1942b 7.; Névtelen, 1943c 4.; Solymos, 1943. 3.; Névtelen, 1943d 5.; 1943e 6.; Névtelen, 1944d 4.

¹⁰² Névtelen, 1942c: 6.; 1942d 7.; Névtelen, 1943h 4.; Névtelen, 1945b 4.; Névtelen, 1948e 4

¹⁰³ Névtelen, 1942s 7.; H. L. 1942. 7.

¹⁰⁴ Névtelen, 1958. 5.

¹⁰⁵ Névtelen, 1966. 4.

brandisi Blauhorn Györgyi (1915 – 1981)

Blauhorn Györgyi Ilona Mária az első világháború idején, 1915. 07. 27-én született Pécsen,¹⁰⁶ Blauhorn Andor Alajos (1886 – 1920) pécsi születésű vasúti fogalmazó és a szentlőrinci Vas Györgyi (1895 – 1991) lányaként.¹⁰⁷

3. ábra Blauhorn Györgyi és Szily Ádám 1951-ben. (Forrás: Janus Pannonius Múzeum, Pécs)

1926 és 1934 között a Miasszonyunkról nevezett Női Kanonokszerzetrend Pécsi Romai Katolikus Szent Erzsébet Leánygimnáziumának¹⁰⁸ tanulója volt.¹⁰⁹ Iskolai oktatás keretében Kovács József tánctanárnál¹¹⁰ társastáncot, Beöthy Éva testnevelőtanárnál „ritmikus táncot”, néptáncot tanult.¹¹¹ Iskolájának megnyitásáig Greguss Alice mozdulatművészeti iskolájának és táncsoportjának tagja volt. Bár a jelenleg ismert forrásokból úgy tűnik, hogy 1936 és 1942 között volt Greguss-növendék, nem zárható ki, hogy már 21 éves kora előtt is kapcsolatban állt az iskolával. Az első részben idézett riport alapján ebben az időszakban szerezte meg mozdulatművészeti oktatói végzettségét is, és bár célkitűzései között a „[h]allás és ritmusérzékfejlesztése, Dalcroze-tanítás, akrobatika, gimnasztika, testarányosítás, gyógypedagógia [...]” szerepelt, ez sem segített az iskola

¹⁰⁶ Névtelen, 1915.

¹⁰⁷ Férje, Szily Ádám nemesi származása miatt a leszármazottak jelentős és jól dokumentált családfát gondoznak, melyben az információk anyakönyvekkel, csatolt dokumentumokkal elérhetők. Link: <https://www.familysearch.org/tree/pedigree/landscape/LK6L-QVC> Letöltés: 2025.09.05.

¹⁰⁸ Ma a Szent Margit Ciszterci Iskolaközpont, az Apáca utca 23-ban.

¹⁰⁹ Györkös, 1927: 53.; 1934. 52, 61, 75, 77, 83, 86. (Lásd még a Leánygimnázium évkönyveiben: 1926–1927: 53; 1927–1928: 62, 65; 1928–1929. 48, 53; 1929–1930. 56, 62; 1930–1931. 61, 70; 1931–1932. 32, 70, 80, 90, 91, 93, 94; 1932–1933: 72, 83, 90, 91, 93)

¹¹⁰ 1880 Villánykövesd – 1943 Pécs. Pécsen, Mohácson, Siklóson és Szigetváron is tanított. Lásd: Kalotai, 1934. 395.; Névtelen, 1943i 4.; Balogh, 2024. 22.

¹¹¹ Györkös, 1933. 90–91.

azonosításában.¹¹² 1952-től már ő is a pécsi balett munkaközösségben oktatott. Balettmesteri végzettségét – Stefán Irénnel együtt – 1961-ben, az Állami Balett Intézet hároméves táncpedagógus szakának elvégzésével szerezte meg.¹¹³

1950. 08. 10-én Pécssett hozzáment az ősi, nemesi családból származó Szily Ádámhoz (1908.10.25 Pécs – 1988.06.21 Pécs).¹¹⁴ Két gyermekük született.¹¹⁵

A vezetéknéve előtt szereplő, először 1942-ben feltűnő, és a gyászjelentésén is szereplő kifejezés („brandiszi”) eredetét nem sikerült felderíteni. Táncművészeti tevékenysége diákként kezdődött, ahol színielőadásban,¹¹⁶ és iskolai ünnepeken,¹¹⁷ lépett fel.

Felnőttként bálókba járt: Erzsébet-táncstély,¹¹⁸ Emerencia bál,¹¹⁹ Erzsébet bál,¹²⁰ Americanas bál,¹²¹ Babos-bál¹²², Nemzeti Kaszinó 100 éves évfordulás bálja.¹²³

1936-ban Pécs országos hírű színházi előadásáról, a Missa Solemnis-ről tudósító írások említik meg először, mint Greguss Alice növendéke.¹²⁴ A Színházi Élet „A 8 pécsi angyal” című írásában a táncosnőkről fotót is közölt.¹²⁵

Greguss Alice mozgásművészeti iskolájával, illetve önálló fellépőként a vizsgaelőadásokon,¹²⁶ a Jótékony Nőegylet rendezvényein,¹²⁷ a Foederatio Americana¹²⁸ Barania Corporatio ünnepi műsorában,¹²⁹ Szociális Missziótársulat rendezvényein,¹³⁰ Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetségének estjén,¹³¹ színházi gyermekelőadásban,¹³² a Belvárosi Egyházközség Tavaszi Napján,¹³³ Mécs László Kultúresten az árvízkárosultak javára,¹³⁴ A Szigetvári Kereskedelmi Olvasóegylet műsoros estjén¹³⁵ szerepelt.¹³⁶

¹¹² Balogh, 2025. 16.

¹¹³ Fodor, 2001. 126. 1956–63 között hároméves képzési idejű balettképző tanfolyam működött az ÁBI-ban. Bolvári-Takács, 2014. 231–232.

¹¹⁴ Nagypapja Szily László Baranya vármegye utolsó birtokos alispánja volt. Apja Szily Ádám (1877-1936) szigetvári ügyvéd, anyja Duchon Martha Emma Bearix (1884-1952) volt. A már hivatkozott családfán kívül a Szily családról lásd: Nagy Imre, 2014.

¹¹⁵ Szily Ádám 1957–1994, Szily Éva.

¹¹⁶ Névtelen, 1928d 5.

¹¹⁷ Névtelen, 1928e 7.

¹¹⁸ Névtelen, 1934b 6.

¹¹⁹ Névtelen, 1935a 5.

¹²⁰ Névtelen, 1935b 8.

¹²¹ Névtelen, 1936a 5.

¹²² Névtelen, 1938c 7.; Névtelen, 1939b 6.

¹²³ Névtelen, 1939a 4.

¹²⁴ Az előadásról bővebben: Balogh, 2025. 13–14.

¹²⁵ Névtelen, 1936b 16–17.

¹²⁶ K. J. 1937. 4.; Balogh 2025. 13. 83. sz. lábjegyzetben.

¹²⁷ Névtelen, 1936c 5.; Névtelen. 1937a 6.; Névtelen. 1938A 13.

¹²⁸ Imrész Szövetség (1921-1946). A katolikus magyar egyetemi és főiskolai hallgatók szövetsége, illetve annak baranyai csoportja. (Diós – Viczián, 2007. 720.)

¹²⁹ Névtelen, 1937b 5.

¹³⁰ Névtelen, 1938d 7.

¹³¹ Névtelen, 1938f 4.

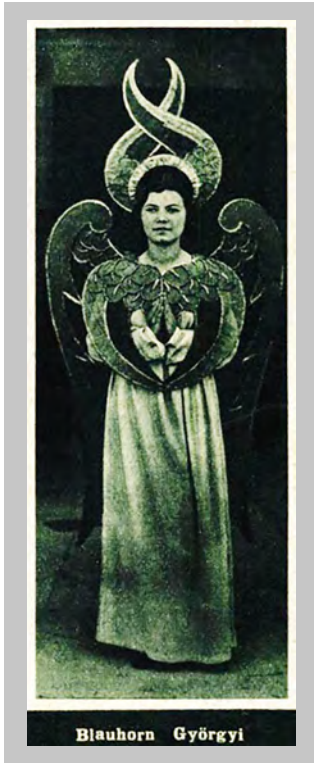
¹³² Névtelen, 1938g 7.

¹³³ Névtelen, 1939c 6.

¹³⁴ Névtelen, 1940b 4.; Névtelen, 1940c 3.

¹³⁵ Névtelen, 1941h 3.

¹³⁶ A Greguss-iskolához kötődő koreográfiákról, azok zenéiről, témáiról lásd bővebben: Balogh, 2025. 11–17.

4. ábra. A pécsi angyal.

Mozgásművészeti iskoláját 27 évesen, 1942 szeptemberében nyitotta meg Pécsen: „Szeptemberben új mozdulatművészeti iskola nyílik Pécsen. Most a tanév befejeztével mozdulatművészi oklevelet nyert brandiszi Blauhorn Györgyi, aki Budapesten a legjobb eredménnyel végezte tanulmányait. A fiatal mozdulatművésznőnek már korábban igen jelentős sikerei voltak Pécsen, ahol ismételt alkalommal csillogtatta meg jótékony célszolgálatában kivételes tánctudását. Most, hogy tanulmányait bevégezte és diplomát nyert, iskolát szándékozik nyitni szülővárosában. Mozdulatművészeti iskolája szeptember hó elején fog megnyitni.”¹³⁷

1943-ban a Megye u. 20.-ban tartotta foglalkozásait. 1945-től a Színház tér 2.-ben, 1952-től már Greguss Alice-szal. A Pécs-Baranya megyei Tánctanítók Balett Munkaközössége tagjaként is ide voltak meghirdetve órái, majd 1955-től a Széchenyi tér 2-ben folytatták, Greguss Alice-szal és Stefán Irénnel. 1957-ben ismét a Színház tér 2-ben oktatnak. A Doktor Sándor Művelődési Házban¹³⁸ 1954-ben létrehozott balettiskolában egy ideig csak Bártfai Márta és Jankovich Erzsébet¹³⁹ tanított, 1964-től azonban – néhány külső helyszín mellett – már valamennyien itt tartották óráikat.

Iskolájával 1942 és 1952 között szerepeltek vizsgabemutatókon, ünnepek rendezvényein,¹⁴⁰ jótékonyági eseményeken,¹⁴¹ társadalmi és politikai szervezetek közösségi eseményein,¹⁴² irodalmi esteken,¹⁴³ hangversenyek tánckíséretében.¹⁴⁴

A vizsgabemutatókról szóló híradások jó alkalmat teremtettek Blauhorn Györgyinek, hogy – közvetett módon – az iskola célkitűzéseinek eredményességére is felhívja a figyelmet, melyek egyúttal nem csak a társadalmi, hanem a jogszabályi elvárásoknak is megfelelnek. „[...] Láttunk itt gimnasztikát. Ezek tervszerűen összeállított, rendszeresen végzett testgyakorlatok, 10 hónap alatt csodálatos változásban részesítették ezeket az ifjú emberkéket. Szervezetük erőssé, edzetté, ügyessé és munkabíróvá vált. Némelyik gyermeknek visszaadta étvágyát és kedélyét. A gimnasztikai gyakorlatok fontos részei a testnevelésnek. Ezek a gyakorlatok nemcsak a test, hanem a lélek tökéletes és egészséges kifejlődését is elmozdítják. A különböző évfolyambeli csoportok gimnasztikai gyakorlataikkal megkapó látványt nyújtottak. A nyugodt, szabad fejartás, emelt, domború mellkas, az egyenes, könnyed tartású gerincoszlop, továbbá csinos,

¹³⁷ Névtelen, 1942l 8.; 1942o 4.

¹³⁸ 1957-től Pécs Város Művelődési Ház. Az intézményről lásd a 72. számú lábjegyzetet.

¹³⁹ Bártfai Mártát a sorozat következő részében mutatom be. Jankovich Erzsébet Simon Antal koreográfus, a Mecsek Táncegyüttes vezetőjének felesége. 1954 és 1967 között tanított Pécsen a Városi Balettiskolában, illetve a Pécsi Balett-nél. Mindketten 1954-ben végeztek el a Színművészeti Főiskola táncpedagógus szakát)

¹⁴⁰ Névtelen, 1942w 7.

¹⁴¹ Névtelen, 1943a 5.; Névtelen, 1944d 4.; Névtelen, 1948c 5.

¹⁴² Névtelen, 1943f 6.; Névtelen, 1943j 5.; Névtelen, 1944a 3.; Névtelen, 1945b 4.; B. J. dr. 1947. 5.; Névtelen, 1948a 4.; Névtelen, 1948b 3.; Névtelen, 1951. 4.

¹⁴³ Névtelen, 1946a 3.

¹⁴⁴ Névtelen, 1946b 2.

ruganyos mozdulatok, mind kifejezői voltak magasvonalú kiképzésüknek. [...] Blauhorn Györgyi hivatása magaslatán áll és nemes feladatot teljesít akkor, amikor már a gyermekkor kezdetén, a legnagyobb fáradságot nem sajnálva, a köz javára iparkodik fordítani a mozdulatnak lélekformáló erejét, amikor a gyermek lelkivilágához alkalmazkodó játékos formában adja át minden izomcsoport fejlesztésére gondot fordító gyakorlatait. Ép testben ép lélek, hogy ez a nagyszerű szólam beigazolódhasson, kell Pécssett az a testnevelő kultusz, amelyet a mozdulat termel ki. [...]”¹⁴⁵

Mindezekén túl, a táncok mellett játékos ritmusfejlesztő gyakorlatok, erőművész- és artista számok is bemutatásra kerültek. Az iskola munkájában fontos szerepet töltött be a testneveléshez való kapcsolódás, melyet a sportág képviselőivel közösen is bemutattak, és amelyen Stefán Irén növendékei is részt vettek: „Díszturna a színházban. Vasárnap délelőtt a pécsi tornászok díszturnát rendeztek a színházban. A bemutatón a PEAC, PÁC, a fiú- és leányközepiskolák tornászai, valamint Blauhorn Györgyi, Bodosiné Végh Erzsébet¹⁴⁶ és Stefán Babi növendékei vettek részt. [...]”¹⁴⁷

A tanított táncok, a koreográfiák, a felhasznált zenék az iskolanyitás hirdeteiből és a műsorleírások részleteiből lenne kiolvasható azonban ezek meglehetősen szűkösek.

1943-ban már balettet, szteppet és akrobatikát is hirdetett,¹⁴⁸ majd mindezek mellé, 1949-ben a „fogyasztógimnasztika” [sic!] is megjelent a palettán. 1944-ben – saját előadásában – valcert és „magyar tánc”-ot mutatott be a Szigetvári Nőegylet farsangi estjén, ahol az ezekhez készített kosztümök is nagy sikert arattak.¹⁴⁹ Növendékeinek a balett, a mozgásművészet a gimnasztika és akrobatika mellett történelmi társastáncokat is tanított (pl.: keringőt és palotást).¹⁵⁰ Egyedül a Bach Parasztkantátájára komponált tánc-koreográfiáját említették a sajtóban, melynek formai megvalósításáról azonban nem tudósítottak.¹⁵¹

Az elkövetkezendő évtizedekben, a sajtóban csak a balett beíratásokról és az év végi vizsgabemutatókról szóló értesítésekben olvashatjuk nevét. 1953 és 1955 között, valamint 1957-ben – gyermekei születése miatt – nem tanított. 1968–1969 években szintén nem említik nevét a sajtóban. Növendékei előadásairól, fellépéseiről igen ritkán írnak. Az 1970-es évek végétől a balett, művészi torna és gimnasztika mellett mozgásművészetet is hirdetett.¹⁵²

Blauhorn Györgyi 66 évesen, 1981. 01. 23-án hunyt el Pécssett.¹⁵³ Sírja a szigetvári turbéki temetőben a Szily család sírboltjában található.

Életét, mindennapjait – ahogy másokét sem – természetesen nem lehet sajtóhírek alapján ennél jobban megismerni. Az elkövetkezendő kutatások feladata lesz a családja, és tanítványai által őrzött emlékek felderítése és méltó bemutatása.

¹⁴⁵ Névtelen, 1943l 2.

¹⁴⁶ A Mi Asszonyunkról Nevezett Női Kanonok Szerzetesrend Róm. Kat. Polgári Leányiskola testnevelőtanára 1939 és 1945 között. „ritmikus táncot”, „Díszpalotást”, „páros magyar táncot”, keringőt tanított be növendékeinek. Lásd az iskola értesítőit ezekből az évekből.

¹⁴⁷ Névtelen, 1945b 4.

¹⁴⁸ Névtelen, 1943m 3.

¹⁴⁹ Névtelen, 1944a 3.

¹⁵⁰ Névtelen, 1944d 4.

¹⁵¹ Névtelen, 1946b 2.

¹⁵² Ebben az időben indul meg a hazai táncéletben számos változás. 1969-ben a jazz-tánc, és az 1970-es évek végétől kortárs irányzatok köré szerveződnek csoportok. Bővebben lásd: Fuchs, 2007. 330–341.

¹⁵³ Névtelen, 1981.

Irodalomjegyzék

- Árvai, Tünde (2015): *A városfejlődés hatása az oktatási intézményhálózat bővülésére a 18–19. században*. Fedeles, Tamás (szerk.): Pécs város topográfiája a kezdetektől a 20. század elejéig. Pécs, Kronosz Kiadó, 169–196. (Pécsi Mozaik 3.)
- B. J. dr. (1947): *A Munkás Kaszinó színpadavatása*. Új Dunántúl, április 27. 5.
- Balázs, Katalin (2014): *Tánc a két világháború közti Olaszországban*. Ars Hungarica, 1. sz. 44–49
- Balogh, János (2024): *Táncmesterek könyve. Három pécsi táncmester a 19. és 20. századból*. Tongori, Ágota; Sente, Dorina Eszter (szerk.): Műfajok, módszerek, mesterek a táncművészetben. Új tapasztalatok, új módszerek, új megközelítések. Budapest, Magyar Táncművészeti Egyetem. 17–32. (Táncművészet és Tudomány 15.)
- Balogh, János (2025): *A mozgásművészet mesterei Pécsen I. rész. Gál (Berger) Edith és Greguss Alice*. Tánc tudományi Közlemények, 1. sz. 4–24.
- Bolvári-Takács, Gábor (2013): *A táncos képzés hazai intézményrendszerének alakulása a 19. század végétől a 20. század közepéig*. Németh, András; Pirka, Veronika (szerk.): Az életreform és reformpedagógia: recepció és intézményesülési folyamatok a 20. század első felében. Budapest, Gondolat Kiadó. 85–96. (Neveléstudomány-történeti Tanulmányok 12. kötet)
- Bolvári-Takács, Gábor (2014): *Táncosok és iskolák. Fejezetek a hazai táncművészképzés 19–20. századi intézménytörténetéből*. Budapest, Gondolat Kiadó.
- Bozzay, Margit (1931, szerk.): *Magyar asszonyok lexikona*. Budapest, Dajkovich Sándor kiadása.
- Csató, Andrea (1997): *Az örökmozgó asszisztens*. Új Dunántúli Napló, november 8. 12.
- Detre, Katalin (2022): *A piac szerepe a magyar és a német mozdulatművészet professzionalizációjában*. Aetas. 1. sz. 74–92.
- Dienes, Gedeon (2008): *Mirkovszky Mária*. Dienes, Gedeon (szerk.): *Magyar Táncművészeti Lexikon*. Budapest, Planétás Kiadó - Magyar Tánc tudományi Társaság, 139.
- Diós, István; Viczián, János (2007): *Foederatio Americana*. Diós, István; Viczián, János (szerk.): *Magyar Katolikus Lexikon*. III. kötet. Budapest, Szent István Társulat az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, 720.
- DS (1929): *Bethlen Margit grófnő mesejátékainak előadása a Karátsonyi-palotában*. Magyarság, július 12. 13.
- Farkas, Jenő (2005): *A Szent László Hadosztály katonái irták... I/II (jegyzet)*. Gödöllő, Magánkiadás.
- Fodor, Antal (2001, szerk.): *Mozaikok a Magyar Táncművészeti Főiskola első ötven évéről*. Budapest, Planétás.
- Földessy, Dénes (1967): *Mariann kalandjai*. Dunántúli Napló, november 1. 5.
- Fried, Lajos (1929): *Rokon lelkek, ha találkoznak*. Pécsi Napló, október 16. 3.
- Fuchs, Lívia (2007): *Száz év tánc. Bevezetés a tánc XX. századi történetébe*. Budapest, L'Harmattan.
- G. (1933): *Gál Edith mozgásművésznő Iskolájának bemutatója a Nemzeti Színházban*. Pécsi Napló, május 28. 4.
- Györkös, József (1927, szerk.): *Pécsi Római Katolikus Szent Erzsébet Leánygimnázium Évkönyve az 1926–1927. iskolai évről*. Pécs, Pécsi Római Katolikus Szent Erzsébet Leánygimnázium.
- Györkös, József (1933, szerk.): *Pécsi Római Katolikus Szent Erzsébet Leánygimnázium Évkönyve az 1932–1933. iskolai évről*. Pécs, Pécsi Római Katolikus Szent Erzsébet Leánygimnázium.
- Györkös, József (1934, szerk.): *Pécsi Római Katolikus Szent Erzsébet Leánygimnázium Évkönyve az 1933–1934 iskolai évről*. Pécsi Római Katolikus Szent Erzsébet Leánygimnázium, Pécs.
- H. L. (1942): *A színház első Mikulás előadása*. Dunántúl, december 5. 7.
- K. J. (1937): *Greguss Alice növendékeinek vizsgaelőadása*. Pécsi Napló, június 11. 4.

- K. T. (1943): *Az éneklő gyerektől Tschöll papáig Zelenay József rendező és táncoskomikus beszél a régi kedves emlékekről.* Délvidéki Magyarság, április 5. 7.
- Kavacsánszki, Máté (2021): *Táncstudomány és társadalomtörténet. Lehetséges kapcsolódások.* Fügedi, János; Fuchs, Lívia; Péter, Petra (szerk.): Táncstudományi Tanulmányok 2020–2021 (23.) 68–98.
- Kavacsánszki, Máté (2022): *Hagyományos és új megközelítések a magyar néptánc kutatásában.* Bihari Nagy, Éva (szerk.): Tánc – Tananyag – Módszer. Módszertani jegyzet. Debrecen, Debreceni Egyetem Néprajzi Tanszék, 9–33. (Studia Folkloristica et Ethnographica / Tradíció és Edukáció 87 / 2.)
- Kenyeres, Ágnes (1994, szerk.): *Magyar életrajzi lexikon (1978–1991).* Budapest, Akadémiai Kiadó.
- Kovács, Henrik (2013): *A Gyöngyösbokrétá hatása a kor táncművészeire és társadalmára.* Németh, András; Pirka, Veronika (szerk.): Az életreform és reformpedagógia: recepciós és intézményesülési folyamatok a 20. század első felében. Budapest, Gondolat Kiadó. 246–265.
- Lenkei, Júlia (1993): *Mozdulatművészet. Dokumentumok egy letűnt mozgalom történetéből.* Budapest, Magvető – T-Twins.
- Nagy, Imre Gábor (2014): *A nagyszigeti Szily család Baranya vármegyében.* Ódor, Imre (szerk.): Rangos famíliák, jeles személyek a 18-20. századi Dél-Dunántúlon – A Baranya Megyei Levéltár évkönyve, Pécs, Magyar Nemzeti Levéltár Baranya Megyei Levéltára. 181–214. (Baranyai Történelmi Közlemények 6.)
- Névtelen, (1923a): *A Koncert közleményei.* Budapesti Hírlap, április 8. 13.
- Névtelen, (1923b): *A Koncert közleményei.* Szózat, április 8. 11.
- Névtelen, (1923c): *A Koncert közleményei.* Világ, április 8. 12.
- Névtelen, (1926): *Markó-bál.* Ujság, január 31. 12.
- Névtelen, (1927a): *Fűszerekek bálja.* Pesti Hírlap, február 15. 9.
- Névtelen, (1927b): *A Budai Klub ligeti jelmezes estélye.* Pesti Hírlap, március 13. 14.
- Névtelen, (1927c): *A Budai Klub ligeti jelmezes estélye.* Ujság, március 13. 14.
- Névtelen, (1927d): *Először Faust.* Magyar Színpad, május 29. 10.
- Névtelen, (1927e): *A Faust ma esti előadása.* Esti Kurír, május 31. 17.
- Névtelen, (1928a): *Bognár Dusi.* Színházi Élet, (18. sz.), 67.
- Névtelen, (1928b): *Budai bál.* Pesti Napló, január 8. 18.
- Névtelen, (1928c): *Budai bál.* Ujság, január 8. 18.
- Névtelen, (1928d): *Színielőadás a pécsi leánygimnáziumban.* Dunántúl, október 16. 5.
- Névtelen, (1928e): *Erzsébet-ünnepély a pécsi nőzárdában.* Dunántúl, október 16. 5.
- Névtelen, (1929a): *Unió Lawn Tennisz Club estélye.* Pesti Hírlap, február 14. 12.
- Névtelen, (1929b): *Tanulók színelőadása.* Pécsi Napló, április 21. 11.
- Névtelen, (1929c): *Színelőadás Baracson.* Dunántúl, április 28. 5.
- Névtelen, (1929e): *Magyar táncsoport sikeres szereplése Abbáziában és Fiumében.* Magyarság, szeptember 26. 13.
- Névtelen, (1929f): *A Shell Sport Club bálja.* Pécsi Napló, október 16. 3.
- Névtelen, (1930a): *A Shell Sport Club bálja.* Pesti Hírlap, január 14. 8.
- Névtelen, (1930b): *Karinthy Frigyes és a szellemes budapesti táncnő.* Híradó, szeptember 2. 5..
- Névtelen, (1930c): *Táncbemutató.* Magyarság, szeptember 30. 12.
- Névtelen, (1930): *Bognár Dusi iskolanyitása.* Az Est, szeptember 30. 10.
- Névtelen, (1931a): *A városi zeneiskola háziversenye.* Dunántúl, március 17. 9.
- Névtelen, (1931b): *A városi zeneiskola háziversenye.* Pécsi Napló, március 17. 5.

- Névtelen, (1931c): *A városi zeneiskola háziversenye*. Dunántúl, április 21. 7.
- Névtelen, (1931d): *A városi zeneiskola házi versenye*. Pécsi Napló, április 21. 4.
- Névtelen, (1931e): *Tündér tánc a MAC pázsitján*. Ujság, május 27. 7.
- Névtelen, (1931f): *Bognár Dusi táncintézete*. Ujság, október 10. 12.
- Névtelen, (1932a): *Szentpál Olga növendékeinek előadása*. 8 Órai Ujság, április 12. 6.
- Névtelen, (1932b): *Szentpál Olga növendékeinek előadása*. Budapesti Hírlap, április 12. 8.
- Névtelen, (1932c): *Nagy ünnepély Baracson*. Somogyi Ujság, április 30. 4.
- Névtelen, (1932d): *Bognár Dusi eljegyzése*. Ujság, május 18. 7.
- Névtelen, (1932e): *Bognár Dusi eljegyzése*. Pécsi Napló, május 19. 4.
- Névtelen, (1932f): *Bognár Dusi házassága*. Ujság, június 16. 7.
- Névtelen, (1932g): *Beszélgetés B. Bognár Dusival*. Pécsi Napló, szeptember 7. 4.
- Névtelen, (1932h): *Bognár Dusi szalontánc iskolája*. Pécsi Napló, szeptember 11. 6.
- Névtelen, (1932i): *Braun Jenőné Bognár Dusi táncintézetében*. Pécsi Napló, október 26. 8.
- Névtelen, (1932j): *Bognár Dusi új táncanfolyama*. Pécsi Napló, november 8. 5.
- Névtelen, (1932k): *A Pécsi Izraelita Leányegylet december 10-iki műsoros táncestélye*. Pécsi Napló, december 4. 7.
- Névtelen, (1932l): *A Pécsi Izraelita Leányegylet december 10-iki műsoros táncestélye*. Pécsi Napló, december 10. 5.
- Névtelen, (1932m): *A pécsi izr. leányegylet műsoros táncestélye*. Pécsi Napló, december 13. 5.
- Névtelen, (1932n): *Szilveszteri táncestély*. Pécsi Napló, december 30. 4.
- Névtelen, (1933a): *Vasárnap ösztánc a Széchenyiben*. Pécsi Napló, január 13. 4.
- Névtelen, (1933b): *Misszió bál*. Mohácsi Hírlap, január 15. 2.
- Névtelen, (1933c): *Stefán Babi táncművésznő*. Dunavidék, január 15. 2.
- Névtelen, (1933d): *Harkányi fürdőruhaverseny*. Pécsi Napló, július 11. 7.
- Névtelen, (1934a): *A pécsi városi négyévfolyamú női felsőkereskedelmi iskola*. Pécsi Napló, szeptember 29. 4.
- Névtelen, (1934b): *Fényesen sikerült ez Erzsébet-táncestély*. Dunántúl, november 20. 6.
- Névtelen, (1935a): *Az Emerencia bál résztvevői*. Dunántúl, február 14. 5.
- Névtelen, (1935b): *Fényes sikerű volt az Erzsébet bál*. Dunántúl, november 27. 8.
- Névtelen, (1936a): *Americanas bál*. Pécsi Napló, február 4. 5.
- Névtelen, (1936b): *A 8 pécsi angyal*. Színházi Élet, június 14. 16–17.
- Névtelen, (1936c): *A Jótékony Nőegylet kokteilpartyja*. Pécsi Napló, november 11. 17.
- Névtelen, (1937a): *A Jótékony Nőegylet teaestje 1937*. Dunántúl, november 13. 6.
- Névtelen, (1937b): *A Barania Corporatio jubileuma*. Dunántúl, december 11. 5.
- Névtelen, (1938a): *Masztaba-Szittya-Bál*. Új Magyarország, február 20. 11.
- Névtelen, (1938b): *Masztaba-Szittya Táncestély*. Nemzeti Újság, február 20. 16.
- Névtelen, (1938c): *Babos bál*. Dunántúl, február 22. 7.
- Névtelen, (1938d): *A Szociális Missziótársulat műsoros teadélutánja*. Dunántúl, március 2. 7.
- Névtelen, (1938e): *A Szentpál Olga-stúdió előadása*. Esti Kurír, június 5. 8.
- Névtelen, (1938f): *A Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetségének Magyar Estje*. Tolnamegyei Újság, november 12. 4.
- Névtelen, (1938g): *Gyermekelőadás a színházban*. Dunántúl, december 7. 7.
- Névtelen, (1939a): *Fényesen sikerült a 100 éves Nemzeti Kaszinó bálja*. 14. sz. 5.
- Névtelen, (1939b): *Babos bál*. Dunántúl, február 21. 6.
- Névtelen, (1939c): *Kitünően sikerült a belvárosi egyházközség „Tavaszi Nap”-ja*. Pécsi Napló, április 18. 6.

- Névtelen, (1939d): *Új mozdulatművészeti iskola Pécsen*. Dunántúl, június 18. 8.
- Névtelen, (1940a): *A belvárosi egyházközség hölgyeinek tavaszi napja*. Dunántúl, április 21.
- Névtelen, (1940b): *Kultúrest az árvízkárosultak javára*. Pécsi Napló, április 30. 4.
- Névtelen, (1940c): *Mécs László Pécsen*. Nagyszerű művészet az árvízkárosultak javára. Dunántúl, április 30. 3.
- Névtelen, (1940d): *Utóhangok a belvárosi egyházközség Tavaszi Napjához és a Babatündér előadásához*. Pécsi Napló, május 19. 7.
- Névtelen, (1940e): *A legteljesebb siker jegyben folyt Le a Stefan mozgásművészeti iskola záróvizsgája*. Pécsi Napló, június 23. 2.
- Névtelen, (1940f): *Stefán Irén mozdulatművészeti iskolájának II. tanévnyitása*. Pécsi Napló, szeptember 1. 6.
- Névtelen, (1940g): *A Margit Kör műsoros táncstje Erdélyért*. Dunántúl, október 20. 7.
- Névtelen, (1941a): *Farsangi műsor a Szociális Misszióban*. Pécsi Napló, február 9. 4.
- Névtelen, (1941b): *Pünkösdi jótékonyági nap*. Dunántúl, május 27. 5.
- Névtelen, (1941c): *A Belvárosi Egyházközség pünkösdkor Tavaszi Napot rendez*. Pécsi Napló, május 29. 5.
- Névtelen, (1941d): *A Tavaszi Nap műsorának főpróbája*. Pécsi Napló, május 31. 4.
- Névtelen, (1941e): *Kitűnően sikerült a Tavaszi Nap*. Dunántúl, június 4. 5.
- Névtelen, (1941f): *Fényes erkölcsi és anyagi sikert hozott a Belvárosi Egyházközség Tavaszi Napja*. Pécsi Napló 1941. június 4. 2. Pécs.
- Névtelen, (1941g): *A Stefan mozdulatművészeti iskola házivizsgája*. Pécsi Napló, június 17. 6.
- Névtelen, (1941h): *A Szigetvári Ker. Olvasóegylet műsoros estje*. Szigetvári Hírlap, június 21. 3.
- Névtelen, (1941i): *Több helyiséggel bővített iskolájában harmadik tanévet kezdi meg Stefán Irén mozdulatművésznő*. Pécsi Napló, szeptember 7. 2.
- Névtelen, (1942a): *Mécs László matiné*. Dunántúl, január 13. 4.
- Névtelen, (1942b): *A MANSz kulturális adománygyűjtése*. Pécsi Napló, január 13. 7.
- Névtelen, (1942c): *Farsangi délután a kereskedelmi leányközépiskolában*. Dunántúl, február 16. 6.
- Névtelen, (1942d): *Farsangi délután a kereskedelmi leányközépiskolában*. Pécsi Napló, február 16. 7.
- Névtelen, (1942e): *A Tavaszi Napot április 12-én rendezi a belvárosi egyházközség hölgybizottsága*. Pécsi Napló, április 5. 5.
- Névtelen, (1942f): *Nagy sikere volt a jótékony célú Tavaszi Napnak*. Dunántúl, április 14. 4.
- Névtelen, (1942g): *Nagy sikere volt a jótékony célú Tavaszi Napnak*. Pécsi Napló, április 14. 4.
- Névtelen, (1942h): *A május 5-i színházi ünnepség műsora*. Dunántúl, május 1. 2.
- Névtelen, (1942i): *A május 5-i színházi ünnepség műsora*. Pécsi Napló, május 6. 2.
- Névtelen, (1942j): *A május 5-i színházi ünnepség műsora*. Dunántúl, május 6. 4.
- Névtelen, (1942k): *Zsűfolt nézőtér tapsolta végig Stefán Irén mozgásművészeti bemutatójának gazdag műsorát*. Pécsi Napló, június 16. 2.
- Névtelen, (1942l): *Blauhorn Györgyi iskolanyitása*. Pécsi Napló, június 27. 8.
- Névtelen (1942m): *Továbbképző tanfolyamra ment Stefán Baby*. Pécsi Napló, július 21. 7.
- Névtelen, (1942n): *Mozdulatművészeti nyári továbbképzés*. Dunántúl 1942. július 23. 7.
- Névtelen, (1942o): *Greguss Alice örökébe lép. Blauhorn Györgyi mozdulatművészeti iskolája*. Dunántúl, augusztus 30. 4.
- Névtelen, (1942p): *A Pécsi Keresztény Szocialista Munkásszervezetek műsoros délutánt rendeznek a Főméltóságú asszony téliruha-akciója javára*. Pécsi Napló, szeptember 8. 2.
- Névtelen, (1942q): *Jól sikerült a Főméltóságú Asszony téliruha-segélyakciója javára rendezett Keresztény Munkásnap*. Pécsi Napló, szeptember 15. 2.
- Névtelen (1942r): *Fényesen sikerült a második kívánsághangverseny*. Pécsi Napló, szeptember 20. 5.

- Névtelen, (1942s): *A színház mikulás előadásai*. Dunántúl, november 24. 7.
- Névtelen, (1942t): *December 6-án ünnepi keretek között nyílik meg az Iparosasszonyok Mária kongregációjának 19-ik karácsonyi vására*. Pécsi Napló, november 28. 2.
- Névtelen, (1942u): *A pécsi iparosasszonyok karácsonyi vására*. Dunántúl, november 29. 6.
- Névtelen, (1942v): *Kitűnően sikerült a pécsi iparosasszonyok karácsonyi vására*. Dunántúl, december 10. 5.
- Névtelen, (1942w): *December 29-én kedden megismétlik a színház karácsonyi gyerekelőadását*. Dunántúl, december 29. 7.
- Névtelen, (1943a): *A Pécsi Budai Külvárosi Katolikus Kör a honvéd családokért*. Dunántúl, január 19. 5.
- Névtelen, (1943b): *A Hivatásszervezet matinéja*. Dunántúl, január 29. 4.
- Névtelen, (1943c): *A Hivatásszervezet matinéja*. Dunántúl, február 7. 4.
- Névtelen, (1943d): *Gyermek-karnevál a Bajtársi Szolgálat javára*. Dunántúl, március 2. 6.
- Névtelen, (1943e): *Gyermek-karnevál a Bajtársi Szolgálat javára*. Pécsi Napló, március 2. 6.
- Névtelen, (1943f): *Műsoros teadélután után a nőegyletben*. Dunántúl, március 2. 6.
- Névtelen, (1943g): *A Belvárosi Hölgybizottság Tavaszi Napja*. Dunántúl, március 17. 4.
- Névtelen, (1943h): *A pécsi iparoslíceum záróünnepélye március Idusán*. Dunántúl, március 17. 4.
- Névtelen, (1943i): *Meghalt Kovács József tánctanár*. Pécsi Napló, június 8. 4.
- Névtelen, (1943j): *Fényes sikerrel zárult Stefán Irén Mozdulatművészeti iskolájának tanévzáró ünnepélye*. Pécsi Napló, június 13. 6.
- Névtelen, (1943k): *Fényes sikerrel zárult Stefán Irén Mozdulatművészeti iskolájának tanévzáró ünnepélye*. Dunántúl, 1943. június 17. 4.
- Névtelen, (1943l): *Blauborn Györgyi mozdulatművészeti iskolájának záróvizsgája 1943*. Dunántúl, június 22. 2.
- Névtelen, (1943m): *Blauborn Györgyi iskolanyitása 1943*. Dunántúl, augusztus 31. 3.
- Névtelen, (1943n): *Stefán Irén mozdulatművészeti iskolájának tanévnyitása*. Dunántúl, szeptember 2. 2.
- Névtelen, (1943o): *A Szent László Leányklub Tömörkény Irodalmi estje*. Pécsi Napló, november 21. 7.
- Névtelen, (1944a): *A Szigetvári Keresztény Jótékony Nőegylet műsoros farsangja*. Szigetvári Hírlap, február 26. 3.
- Névtelen, (1944b): *Stefán Irén adakozása*. Dunántúl, augusztus 27. 2.
- Névtelen, (1944c): *Tanévnyitás*. Dunántúl, augusztus 27. 6.
- Névtelen, (1944d): *Művészeti a színházban a sebesült honvédek részére*. Dunántúl, szeptember 24. 4.
- Névtelen, (1944e): *Újrarendítés*. Dunántúl, november 3. 3.
- Névtelen, (1945a): *Újrarendítés*. Új Dunántúl, január 29. 4.
- Névtelen, (1945b): *Dísztorna a színházban*. Dunántúl, december 18. 4.
- Névtelen, (1946a): *Sík Sándor Pécsett*. Dunántúli Népszava, április 26. 3.
- Névtelen, (1946b): *Hangverseny és operabemutató*. Dunántúli Népszava, május 17. 5.
- Névtelen, (1948a): *Ifjúsági műsoros délután a Nőegyletben*. Dunántúli Népszava, január 6. 4.
- Névtelen, (1948b): *Hangverseny az árvízkárosultakért*. Dunántúli Népszava, február 7. 3.
- Névtelen, (1948c): *Kitűnően sikerült a Nemzeti Segély akciója*. Dunántúli Napló, április 27. 5.
- Névtelen, (1948d): *János vitéz, óvodások előadásában*. Dunántúli Napló, május 16. 5.
- Névtelen, (1949): *Nagysikerű évzáró bemutatót tartott Stefán Irén mozdulatművészeti iskolája*. Dunántúli Napló, június 22. 6.

- Névtelen, (1950): *Nagysikerű évszázó bemutatót tartott Stefán Irén mozdulatművészeti iskolája.* Dunántúli Napló, június 23. 6.
- Névtelen, (1951): *Műsoros délután a Nagy Lajosban.* Dunántúli Napló, április 11. 4.
- Névtelen, (1958): *Stefán Irén balettnövendékei hétfőn a színházban tartották vizsgaelőadásukat.* Dunántúli Napló, június 2. 5.
- Névtelen, (1963): *Zelenay József halála.* Szocialista Művészetért, október 1. 7.
- Névtelen, (1966): *Balaton nyár.* Dunántúli Napló. június 21. 4.
- Pesovár, Ferenc (1980): *Népies műtáncok.* Ortutay, Gyula (szerk.): Magyar Néprajzi Lexikon. Budapest, Akadémiai Kiadó. III. 719–720.
- Pesovár, Ferenc (1980): *Népies műtáncok.* Pálffy, Gyula (szerk.): Néptánc kislexikon. Budapest, Planétás. 109–110.
- Puskás, Judit (2012): *Kanyargó idő. Jubileumi kiadvány az 50. évfordulóra.* Budapest, Berczik Sára Budai Táncklub.
- Solymos, Ida (1943): *A Szent Erzsébet Leánygimnázium műsoros farsangi estje a sebesültek javára.* Pécsi Napló, március 2. 3.
- Stefán, Gyula (1929): *Barcsi M. Kir. Állami Polgári Fiú- és Leányiskola értesítője az 1928-29. iskolai évről.* Barcs, Barcsi M. Kir. Állami Polgári Fiú- és Leányiskola.
- sz. j. (1932): *Pécsi táncmesterek a fővárosi táncbemutatón.* Pécsi Napló, szeptember 18. 6.
- Szabó, Anna Viola; Simány, Judit; Bíró, Eszter; Tamás, Erzsébet (2024): *Mirkovszky Mária emlékkönyv. Egy mozdulatművész, koreográfus, táncpedagógus alkotó élete.* Budapest.
- Szélpál, Árpád (1932): *A Szentpál-csoport táncestje.* Népszava, május 18. 6.
- Szökéné Zánkay, Kornélia (1934): *Pécs Szab. Kir. Város Államilag Segélyezett Négyévfolyamú Női Felső Kereskedelmi Iskolájának Értesítője az 1933–34. iskolai évről.* Pécs, Pécsi Női Felső Kereskedelmi Iskola.
- Ujváry, Kamilla (1922): *Pécs Szab. Kir. Város Községi Polgári Leányiskolájának értesítője az 1921–1922. tanévről.* Pécs, Pécsi Polgári Leányiskola.
- Vad, Erzsébet (1944, szerk.): *Pécs Szab. Kir. Város Községi Polgári Leányiskolájának és Nőipariskolájának Évkönyve az 1943–44. iskolai évről. Az iskola fennállásának 63., illetőleg 18. évében.* Pécs, Haladás Nyomda Rt.
- Varga, Sándor (2020): *A gazdasági, társadalmi és politikai kontextuselemzés szükségessége a néptáncutatásban – A belső mezősi, hosszúhetényi, kapuvári és a végvári vizsgálatok tanulságairól.* Pál-Kovács, Dóra; Szőnyi, Vivien (szerk.): A mozgás misztériuma. Tanulmányok Fügedi János tiszteletére. Budapest, L'Harmattan, 173–190.
- Varga, Sándor (2023): *Változások egy mezősi falu tradicionális tánc kultúrájában,* Budapest-Kolozsvár, Hagyományok Háza - Kriza János Néprajzi Társaság. (Dissertationes Ethnographicae Transylvanicas.)

Elektronikus források

- Kiss Dávid 2021: *Horthy Miklós elfeledett diverzáns katonái. Adalékok a „Testnevelési Szaktanfolyam” történetéhez.* Felderítők Blogja. https://felderitokblogja.blog.hu/2021/02/12/horthy_elfeledett_diverzans_katonai_adalekok_a_testnevelési_szaktanfolyam_tortenetehez – utolsó letöltés: 2025. augusztus 23.
- Névtelen 1909: *Stefán Irén születési anyakönyve.* Szigetvári Anyakönyvi Hivatal, Születtek (1896–1897). (Anyakönyv). <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33SQ-GPB8-92WN?vi=ew=explore&lang=hu&groupId=M9SD-FLR> – utolsó letöltés: 2022. november 11.

- Névtelen 1915: *Blauborn Györgyi születési anyakönyve*. Pécsi Anyakönyvi Hivatal, Születtek (1896-1897). (Anyakönyv). <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33SQ-GPB6-QRB?view=explore&action=view&cc=1452460&lang=hu&groupId=M9SD-NX2> – utolsó letöltés: 2022. november 11.
- Névtelen, (2019): *Elment Oláhné Tomacsek Mariann „Miró, Mirci” artistaművész. Fővárosi Nagycirkusz*. <https://fnc.hu/elment-olahne-tomacsek-mariann-miro-mirci-artistamuvesz/> – utolsó letöltés: 2025. augusztus 23.
- Powers, Richard; Edge, Nick; Edge, Melissa (2018): *Moochi*. Library of Dance. A Collection of Social Dance Variations and Music. (Online tánc-adatbázis). <https://www.libraryofdance.org/dances/moochi/> – utolsó letöltés: 2025. augusztus 20.